

Obsah

1. Úvod do psychologie (J. Stefanovič)	15
Předmět, cíle a odvětví psychologie	15
Psychické jevy	15
Prožívání	15
Chování	16
Nevědomí (podvědomí)	17
Psychika	18
Psychologie — její předmět a úkoly	18
Odvětví psychologie	18
Názory na podstatu duševního života	20
Předvědecké období psychologie	20
Vědecké chápání psychiky	21
Psychologické výzkumné metody a techniky	25
Pozorování	25
Rozhovor	26
Dotazník	26
Laboratorní a přirozený experiment	26
Sociometrická metoda	27
Rozbor výsledků činnosti	27
Životopis	27
Psychologické testy	27
Význam psychologických znalostí pro středního zdravotnického pracovníka	28
2. Biologické a fyziologické základy psychiky	30
Organismus a prostředí	30
Organismus	30
Druhy organismů	30
Prostředí	30
Rovnováha organismu s prostředím	31

Interakce organismu a prostředí	31
Regulace vztahu organismu k prostředí	31
Psychická činnost	32
Fylogenetický vývoj nervové soustavy	32
Síťová nervová soustava	32
Uzlová nervová soustava	33
Trubicová nervová soustava	34
Stavba a funkce nervové soustavy	36
Stavba nervové soustavy	36
Závislost psychiky na nervové soustavě	39
Funkce nervové soustavy	41
Základní nervové procesy	41
Zákonitosti vyšší nervové činnosti	42
Reflexní činnost vyšší nervové soustavy	43
Signální soustavy	46
Biologická a společenská podmíněnost vědomí	47
Vědomí	47
Nevědomí	48
3. Psychické procesy	51
Poznávací psychické procesy	51
Význam poznávání v lidském životě	51
Druhy poznání	51
Čití a vnímání	52
Čití	52
Podnětové (počítkové) prahy	52
Smyslová citlivost	53
Smyslová adaptace a akomodace	53
Zákon kontrastu	54
Podmínky efektivního čití	54
Vnímání	54
Vlastnosti vnímání	55
Individuální rozdíly při vnímání	57
Zvláštnosti vnímání	57
Poruchy vnímání	58
Pozornost	59
Pojem a podstata pozornosti	59
Fyziologický základ pozornosti	60
Druhy pozornosti	60
Vlastnosti pozornosti	61
Činitelé ovlivňující pozornost	62
Význam pozornosti pro středního zdravotnického pracovníka	63
Paměť	64

201	Vymezení paměti	64
202	Fáze paměti	64
105	Individuální rozdíly v paměti	68
106	Druhy paměti	68
107	Typy paměti	68
108	Podmínky úspěšného vybavování	69
109	Učení	69
110	Typy učení	70
111	„Obsahy“ učení	70
112	Druhy učení	71
113	Činitelé učení	71
114	Boj proti zapomínání	76
115	Poruchy paměti	77
116	Úloha paměti v práci středního zdravotnického pracovníka	78
117	Představivost (představy a fantazie)	79
118	Představivost, představa	79
119	Vtíravé představy	80
120	Asociační zákony	80
121	Typy představivosti	81
122	Druhy pamětních představ	81
123	Druhy fantazijských představ	82
124	Myšlení a řeč	83
125	Myšlenkové operace	84
126	Formy myšlení	85
127	Myšlení a řešení problémů	87
128	Vlastnosti myšlení	89
129	Poruchy myšlení	91
130	Dynamické poruchy myšlení	91
131	Strukturálně formální poruchy myšlení	92
132	Řeč	93
133	Druhy řeči	94
134	Řečová komunikace pacienta a středního zdravotnického pracovníka	95
135	Poruchy řeči	95
136	Jednání s lidmi, kteří trpí vadou řeči	96
137	Aktivační psychické procesy	97
138	City	97
139	Charakteristika citů	97
140	Vlastnosti citů	98
141	Základní druhy citů	99
142	Tělesné city	99
143	Citové reakce	99
144	Citové stavy	100

	Citové vztahy	102
	Vyšší city	103
	City a fyziologické změny v organismu	105
	Úloha citů v životě člověka	106
	Citová adaptace na povolání středního zdravotnického pracovníka	106
	Individuální zvláštnosti citů	106
	Citové poruchy	107
	Motivace	110
	Motivy	110
	Motivace	111
	Homeostáza a motivace	111
	Hodnotová orientace a motivace	111
	Potřeby	112
	Postoje	114
	Individuální rozdíly v motivaci	117
	Motivace a léčení nemocných	118
	Volní jednání	119
	Struktura volního jednání	119
	Fáze volního jednání	120
	Činitelé volního jednání	123
	Význam vůle	124
	Poruchy vůle	124
	4. Psychologie osobnosti	125
	Obecná charakteristika osobnosti	125
	Člověk	125
	Osobnost	125
	Vlastnosti osobnosti	127
	Struktura osobnosti	129
	Relativní stálost a proměnlivost osobnosti	129
	Vrozené vlastnosti osobnosti	130
	✓ Temperament	130
	✓ Vymezení temperamentu	130
	✓ Klasická typologie	130
	✓ Pavlovovská typologie	131
	Vlohy (dispozice)	132
	Získané vlastnosti osobnosti	133
	Schopnosti	133
	Vymezení schopnosti	133
	Stupně schopnosti	134
	Druhy schopností	134
	Zájmy	135

Vymezení zájmů	135
Druhy zájmů	136
Sklony	137
Zájmy a osobnost	137
Charakter	137
Vymezení charakteru	137
Struktura charakteru	138
Světónázorové charakterové vlastnosti	138
Mravní charakterové vlastnosti	138
Pracovní charakterové vlastnosti	139
Společenské charakterové vlastnosti	139
Vlastnosti vztahu k sobě	139
Vlastnosti psychických procesů a stavů	140
Volní vlastnosti	140
Rozdíly v osobnostních vlastnostech lidí	142
Poznávání osobnosti	143
Osobnost jako předmět poznání	143
Faktory zkrslující poznávání osobnosti	144
Autoprojekce	144
„Haló“ efekt	144
Pořadí informací	145
Soukromá teorie osobnosti	145
Charakter interakce mezi posuzovatelem a posuzovaným	145
Efekt shovívavosti	146
Figura a pozadí	146
Aktuální psychické stavy posuzovatele	146
Metody poznávání osobnosti	146
Dotazníky a inventáře	146
Osobnostní dotazníky	146
Postojové dotazníky	147
Zájmové dotazníky	148
Projekční testy	148
Frustrační testy	150
Studium podmínek života a vývoje	150
Změny v chování a osobnosti při neurózách a psychopatiích	152
Neurózy	152
Neurastenie	152
Hysterie	152
Psychastenie	153
Monosymptomatická neuróza	153
Psychopatie	154
Oligofrenie	154
Osobnost středního zdravotnického pracovníka (J. Greisinger)	155

Osobnostní vlastnosti středního zdravotnického pracovníka . . .	155
Vztah středního zdravotnického pracovníka k nemocným . . .	156
Profesionální vlastnosti středního zdravotnického pracovníka . . .	156
Profesionální adaptace a deformace	159
5. Ontogenetický vývoj psychiky (J. Štefanovič)	161
Pojem a podstata duševního vývoje	161
Vymezení vývoje	161
Příčiny vývoje	161
Podstata vývoje	161
Činitelé duševního vývoje	162
Biologičtí činitelé	162
Vlastní aktivita	163
Činitelé prostředí	163
Výchova	164
Vývojová stadia (fáze)	164
Dětství a dospívání	165
Dospělost	165
Stárnutí	165
Prenatální a novorozenecké období	166
Prenatální období	166
Novorozenecké období	166
Kojenecké období	168
Tělesný a pohybový vývoj	168
Vývoj poznávacích procesů	171
Vývoj citů a společenských kontaktů	172
Podmínky pro správný vývoj kojence	173
Období batolete	174
Tělesný a pohybový vývoj	174
Vývoj poznávacích procesů	175
Vývoj citů a společenských kontaktů	177
Formování osobnosti	178
Podmínky správného vývoje	178
Předškolní období	179
Charakteristika dítěte staršího předškolního věku	179
Tělesný a pohybový vývoj	179
Vývoj poznávacích procesů	180
Citový a společenský vývoj	182
Utváření osobnosti dítěte	183
Význam her a umělecké tvořivosti ve vývoji dětí mladšího i staršího předškolního věku	183
Období mladšího školního věku	185
Tělesný a pohybový vývoj	185

Vývoj poznávacích procesů	186
Citový a společenský vývoj	187
Utváření osobnosti	188
Vstup dítěte do školy	189
* Období dospívání	190
* Všeobecná charakteristika předpuberty	190
* Tělesný a pohybový vývoj	190
* Zvláštnosti chování	190
* Všeobecná charakteristika puberty	191
* Tělesný a pohybový vývoj	191
* Zvláštnosti chování	192
* Psychický vývoj v období dospívání	193
* Vývoj poznávacích procesů	193
* Citový vývoj	194
* Vývoj vůle	195
* Vývoj sociálních vztahů	195
* Vývoj osobnosti	197
✓ Adolescence (věk mladíka a dívky)	198
Tělesný vývoj	199
Intelektuální vývoj	200
✓ Citový vývoj	200
✓ Vývoj zájmů	200
✓ Vývoj sociálních vztahů	201
✓ Utváření osobnosti	202
Období dospělosti	204
Všeobecná charakteristika	204
Období od 20 do 30 let	206
Období od 30 do 45 let	207
Období od 45 do 60/65 let	209
Období stárnutí (J. Greisinger)	210
Projevy stárnutí	210
Osobnost v preseniu	212
Období stáří	214
Reakce člověka na stárnutí	215
Sociální problémy stáří	216
6. Základy sociální psychologie (J. Štefanovič)	218
Předmět, cíle a odvětví sociální psychologie	218
Osobnost jako sociální bytost	219
Sociální podstata osobnosti	219
Socializace osobnosti	220
Průběh procesu socializace	221
Výsledek socializace	222

Sociální učení	223
Formy sociálního učení	223
Sociální skupina	224
Vymezení sociální skupiny	224
Vliv sociální skupiny na jednotlivce	225
Struktura vztahů uvnitř sociální skupiny	226
Pozice v sociální skupině	226
Status v sociální skupině	227
Společenská role	228
Vůdčovství v sociální skupině	229
Druhy sociálních skupin	230
Malé a velké sociální skupiny	230
Formální a neformální skupiny	231
Primární a sekundární skupiny	232
Skupinové normy, ideály a hodnoty	233
Skupinové normy	233
Skupinové hodnoty	235
Skupinové ideály	235
Skupinové cíle	235
Zjišťování vztahů v sociální skupině	236
Společná práce v sociální skupině	237
Jedinec a sociální prostředí	238
Sociální pojetí „já“ ve vztahu k sociálnímu okolí	238
Pojem „já“	238
„Já“ a osobnost	238
„Já“ a sociální prostředí	239
Jednání jedince ve vztahu k sociálnímu okolí	239
Egoismus	239
Altruismus	239
Jedinec a konfliktní situace	240
Konfliktní situace	240
Zdroje konfliktů	241
Řešení konfliktů	242
Reakce na konflikty	243
Obranné frustrační mechanismy	246
Sociální komunikace	246
Vymezení sociální komunikace	246
Typy komunikace	247
Komunikační formy a prostředky	247
Komunikační formy	247
Komunikační symboly	247
Metakomunikační faktory	249
Diskuse	249

Podmínky správné komunikace	250
Poruchy socializace a sociální interakce	251
Poruchy socializace	251
Poruchy sociální interakce	252

PŘEDMĚT, CÍLE A ODVĚTVY PSYCHOLOGIE

PSYCHICKÉ JEVY

V bdělém stavu obvykle každý člověk něco vnímá, má něco vzpomínků, o něčem přemýšlí, má nějakou náladu, úsměv, přání, dělá si plány, v týtuje si různé cíle a rozhoduje se o jejich uskutečňování atd. Při styku s jinými lidmi si všimá jejich charakterových vlastností, temperamentů, názorů, projevů jejich vztahovosti apod. Tyto jevy nazýváme psychickými (nebo duševními) jevy. Rozlišujeme je do dvou skupin, na jevy prožívání a jevy chování.

PROŽÍVÁNÍ

Prožíváním označujeme to, co si člověk sám uvědomuje ze svého dožívání života. Je to „vnitřní svět člověka“, zážitek, přitupení nebo prání, zájem o sobě, prožívání, pohroužení v „duševní“ V prožívání si člověk uvědomuje pocity, vnímání světa i sebe za ním, svůj subjektivní vztah k tomu, co je vně, subjektivní stav (jak se cítí), prožívání vztahů i své tělesné.

Prožívání je přímá zkušenost člověka. Je to typický nitřní jev, nepřístupný druhým vnějším pozorovatelům, a starých rovněž nelze vnímá vnější psychické jevy. Prožívání však neodmítá celý duševní svět člověka. Ono zahrnuje si jen to, co je „vnitřní“ v našem vědomí, a ne např. napětí, napětí vztahů v životě a v blízkosti, které máme. Prožívání je bezvědomí, není chorobní (nebo je chorobním a odněmání celé vyjádření) a není se ani vždy zcela vyjadřuje formou úzkosti a napětí, vyjadřuje určitou tendenci.